

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Marcina B.

przeciwko Skarbowi Państwa - Szefowi Wojskowego Zarządu Infrastruktury
w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 kwietnia 2010 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 15 grudnia 2009 r.,

„Czy w sprawie o odszkodowanie z tytułu zmniejszenia wartości nieruchomości w związku z działalnością Lotniska Wojskowego Poznań - Krzesiny w Poznaniu, w której jedną z podstaw prawnych dochodzonego roszczenia może być przepis art. 435 § 1 k.c. w związku z art. 322 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r., Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity: Dz.U. z 2008 r., Nr 25 poz. 150 ze zm.), organem jednostki organizacyjnej reprezentującej Skarb Państwa winien być Szef Wojskowego Zarządu Infrastruktury w Poznaniu, czy też Dowódca 31 Bazy Lotnictwa Taktycznego w Poznaniu (Jednostki Wojskowej nr 1156)?”

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Marcin B. wnosił o zasądzenie od Skarbu Państwa – Wojskowego Zarządu Infrastruktury w P. kwoty 15 000 zł tytułem naprawienia szkody, jakiej doznał w związku z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania dla lotniska P. – K., w tym kwoty 10 000 z tytułu rynkowego ubytku wartości nieruchomości i kwoty 5 000 zł z tytułu kosztów robót związanych z zapewnieniem ochrony akustycznej budynku.

Wyrokiem z dnia 19 grudnia 2007 r. Sąd Rejonowy oddalił powództwo, przyjmując za podstawę orzeczenia następujące ustalenia faktyczne.

Od czasu drugiej wojny światowej w P. istnieje lotnisko wojskowe, które od lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia jest użytkowane jako miejsce startów i lądowań samolotów odrzutowych. Do końca 2003 r. były to samoloty MIG – 21, od 2004 r. samoloty Iskra, a obecnie także samoloty myśliwskie F – 16. Rozporządzeniem Nr 82/03 z dnia 17 grudnia 2003 r. Wojewoda W. utworzył dla lotniska P. – K. obszar ograniczonego użytkowania, podzielony na pięć stref oznaczonych literami A – E w zależności od odległości od lotniska i poziomu hałasu. Obszar ten stanowi teren oznaczony linią, na której długotrwały poziom hałasu w porze nocnej jest równy 45 dBA, natomiast granice strefy A wyznaczają; granica obszaru ograniczonego użytkowania, granica strefy A, czyli linia, na której długotrwały poziom hałasu w porze nocnej jest równy 50 dBA, oraz granica terenu lotniska.

Powód jest współwłaścicielem zabudowanej nieruchomości położonej w L. na terenach, które w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego zostały przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową. Nieruchomość powoda znalazła się w strefie A, w której wprowadzono zakaz budowy szpitali, domów opieki oraz zabudowy związanej ze stałym pobytem dzieci i młodzieży, a ponadto zakaz tworzenia obszarów ochrony uzdrowiskowej. Nakazano też zapewnienie właściwego klimatu akustycznego w istniejących budynkach szpitali, domów opieki społecznej oraz domów przeznaczonych na stały pobyt dzieci i młodzieży. Nie wprowadzono natomiast żadnych ograniczeń co do sposobu korzystania z budynków mieszkalnych.

Pismem z dnia 12 grudnia 2005 r. powód wezwał pozwanego do naprawienia szkody spowodowanej zmniejszeniem wartości nieruchomości oraz

koniecznością poniesienia w przyszłości nakładów w celu zapewnienia ochrony akustycznej budynku, a wobec odmowy spełnienia żądanego świadczenia wystąpił z pozwem, który zapoczątkował postępowanie w sprawie.

Dokonując oceny prawnej Sąd Rejonowy uznał, że koniecznym warunkiem powstania roszczenia odszkodowawczego przewidzianego w art. 129 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm. – dalej: „Pr.o.ś.”) jest wprowadzenie ograniczeń w sposobie korzystania z nieruchomości. Pojęcie ograniczeń odniósł przy tym wyłącznie do ograniczeń wynikających z rozporządzenia Wojewody W., wydanego na podstawie art. 135 ust. 1 Pr.o.ś. Doszedł w związku z tym do wniosku, że na skutek wydania tego rozporządzenia powód nie doznał żadnych ograniczeń w dotychczasowym sposobie korzystania z nieruchomości. Stwierdził ponadto, że pogorszenie jakości środowiska nie może być uznane za ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości, wobec czego do ograniczeń tych nie można zaliczyć hałasu emitowanego przez startujące, przelatujące i lądujące statki powietrzne.

Sąd Rejonowy, odwołując się do art. 322 Pr.o.ś., zgodnie z którym do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy kodeksu cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, podkreślił, że zakład pozwanego organizujący eksploatację wojskowych samolotów odrzutowych odpowiada za szkody spowodowane szkodliwymi emisjami na podstawie art. 435 k.c. Zauważył jednak, że powód konsekwentnie powoływał się na podstawę odpowiedzialności wskazaną w art. 129 Pr.o.ś. i w związku z tym nie wykazał przesłanek odpowiedzialności deliktowej. W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy uznał, że żądanie pozwu nie znajduje uzasadnienia w ustalonym stanie faktycznym i z tej przyczyny powództwo oddalił.

W apelacji od powyższego wyroku powód podniósł zarzut naruszenia przepisów: art. 129 ust. 2 Pr.o.ś. przez przyjęcie, że przesłanką odpowiedzialności odszkodowawczej może być jedynie szkoda związana z ograniczeniami prawnymi, a nie faktycznymi, oraz że pogorszenie jakości środowiska nie jest ograniczeniem sposobu korzystania z nieruchomości, art. 233 k.p.c. przez poczynienie ustaleń sprzecznych z treścią zebranego materiału, art. 187 § 1 k.p.c. przez

niezastosowanie zasady *da mihi factum dabo tibi ius*, oraz art. 241 i art. 285 § 2 i 3 k.p.c. przez ich niezastosowanie.

W toku postępowania apelacyjnego pozwany – na wypadek gdyby przedmiotem badania miały być przesłanki z art. 435 k.c. – podniósł zarzut niewłaściwej reprezentacji Skarbu Państwa. Twierdził, że w takim wypadku jednostką upoważnioną do reprezentacji Skarbu Państwa jest 31 Baza Lotnictwa Taktycznego w P., gdyż Wojskowy Zarząd Infrastruktury jest właściwy tylko w sprawach związanych z wprowadzeniem obszaru ograniczonego użytkowania.

Postanowieniem z dnia 15 grudnia 2009 r. Sąd Okręgowy przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne, które wyraził w pytaniu, czy w sprawie o odszkodowanie z tytułu zmniejszenia wartości nieruchomości w związku z działalnością Lotniska Wojskowego P. – K. w P., w której jedną z podstaw prawnych dochodzonego roszczenia może być przepis art. 435 § 1 k.c. w związku z art. 322 Pr.o.ś., organem jednostki organizacyjnej reprezentującej Skarb Państwa winien być Szef Wojskowego Zarządu Infrastruktury w P., czy też Dowódca 31 Bazy Lotnictwa Taktycznego w P. (Jednostki Wojskowej nr [...]). W uzasadnieniu Sąd Okręgowy podkreślił, że problem określenia i udziału w sprawie właściwej jednostki organizacyjnej Skarbu Państwa pojawia się na skutek uznania, że podstawa faktyczna żądania obejmuje nie tylko zachowanie pozwanego, polegające na działalności skutkującej koniecznością ustanowienia ograniczeń w korzystaniu z nieruchomości w wyniku utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania, lecz także działalność samego lotniska jako oddziałującego negatywnie na środowisko przez emisję hałasu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy powinien zbadać, czy spełnione zostały wszystkie określone w tym przepisie przesłanki, warunkujące podjęcie uchwały. Kontroli podlega także prawidłowość wydania przez sąd drugiej instancji postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zagadnienie przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w trybie art. 390 § 1 k.p.c.

musi odpowiadać trzem podstawowym wymaganiom. Po pierwsze, zagadnienie to musi mieć charakter abstrakcyjny i dotyczyć wykładni przepisów prawa, niedopuszczalne jest bowiem przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego sprowadzającego się jedynie do pytania o sposób rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 września 2005 r., II UZP 8/05, OSNP 2006, nr 15 – 16, poz. 252, z dnia 10 maja 2007 r., III UZP 1/07, OSNP 2008, nr 3-4, poz. 49, z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, nie publ., z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, nie publ. i z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, nie publ.). Po drugie, zagadnienie to musi obejmować wątpliwość prawną, której wyjaśnienie jest niezbędne do rozpoznania środka odwoławczego, co oznacza, że dla skorzystania z uprawnienia przewidzianego w art. 390 § 1 k.p.c. konieczny jest związek między przedstawionym zagadnieniem prawnym a podjęciem decyzji co do istoty sprawy, na istnienie którego musi wskazywać jurydyczna spójność sformułowanego zagadnienia i jego uzasadnienia, a także nawiązanie w ogólnie postawionym pytaniu do stanu faktycznego sprawy (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ., z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 121/08, nie publ., z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, nie publ. i z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, nie publ.). Po trzecie wreszcie, przedmiotem zagadnienia przedstawionego do rozstrzygnięcia musi być kwestia prawna budząca rzeczywiście poważne wątpliwości; w razie powstania zwykłych wątpliwości sąd drugiej instancji obowiązany jest rozwiązywać je we własnym zakresie (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., III CZP 100/06, nie publ., z dnia 23 kwietnia 2008 r., III CZP 34/08, nie publ., z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 121/08, nie publ., z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, nie publ. i z dnia 12 sierpnia 2009 r., III PZP 8/09, nie publ.).

Jest tak dlatego, że instytucja pytań prawnych, prowadząca do związania sądu orzekającego w danej sprawie poglądem Sądu Najwyższego, zawartym w podjętej uchwale, jest wyjątkiem od konstytucyjnej zasady podległości sędziów tylko Konstytucji oraz ustawom (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Powinna być zatem – jak podkreślił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 30 marca 1999 r., III CZP 62/98 (OSNC 1999, nr 10, poz. 166) – opisywana z pełnym uświadomieniem tej wyjątkowości, co z kolei nakazuje wyklądać przepis

art. 390 § 1 k.p.c. w sposób jak najbardziej ścisły, bez żadnych koncesji na rzecz argumentów o nastawieniu celowościowym lub utylitarnym.

Przedstawione przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne nie dotyczy kwestii prawnej postawionej ogólnie, sprowadza się bowiem do pytania, jak należy rozstrzygnąć wątpliwość powstałą na tle konkretnego stanu faktycznego. Poza tym, przedstawiając wątpliwość dotyczącą reprezentacji Skarbu Państwa, Sąd Okręgowy wyszedł z założenia, że w rozpoznawanej sprawie Skarb Państwa odpowiada za szkodę obejmującą zmniejszenie wartości nieruchomości na podstawie art. 435 § 1 k.c. w związku z art. 322 Pr.o.ś. Kwestii tej nie można uznać za oczywistą, dlatego nieodzowne było rozważenie, czy rzeczywiście wyjaśnienie wątpliwości wyrażonych w postawionym pytaniu jest konieczne dla rozstrzygnięcia apelacji.

Sąd Najwyższy w sprawie III CZP 128/09 rozpoznawał przedstawione przez Sąd Apelacyjny zagadnienie prawne wyrażone w pytaniu, czy jednostka wojskowa wchodząca w skład sił zbrojnych RP a obejmująca lotnisko wojskowe użytkowane w celu prowadzenia lotów szkoleniowych, może być uznana za przedsiębiorstwo lub zakład w rozumieniu art. 435 § 1 k.c. Postanowieniem z dnia 24 lutego 2010 r. Sąd Najwyższy odmówił w tej sprawie podjęcia uchwały, uznając, że nie ma merytorycznego związku między przedstawionym zagadnieniem a rozpoznaniem przez Sąd Apelacyjny wniesionego środka odwoławczego. Stał na stanowisku, że przewidziana w art. 129 Pr.o.ś. odpowiedzialność odszkodowawcza obejmuje również szkody, które wynikają z przekroczenia standardów środowiska w zakresie emitowanego hałasu. Podkreślił, że w związku z ustanowieniem obszaru ograniczonego użytkowania pozostaje nie tylko obniżenie wartości nieruchomości, będące następstwem ograniczeń przewidzianych bezpośrednio w treści rozporządzenia o utworzeniu obszaru, lecz także obniżenie wartości nieruchomości wynikające z tego, że skutek wejścia w życie rozporządzenia dochodzi do zwężenia granic własności (art. 140 w związku z art. 144 k.c.), i tym samym ścieśnienia wyłącznego władztwa właściciela względem nieruchomości położonej na obszarze ograniczonego użytkowania. Konkludując Sąd Najwyższy stwierdził, że przepisy art. 435 k.c. w związku z art. 322 Pr.o.ś. i art. 129 Pr.o.ś. przewidują rozłączne reżimy odpowiedzialności, oraz że za taką interpretacją przemawia

również dążenie do kompleksowego uregulowania skutków ustanowienia obszaru ograniczonego użytkowania w zakresie szkody polegającej na obniżeniu wartości nieruchomości. Rozszczępienie tych skutków na szkody wynikające z ograniczeń przewidzianych wprost w rozporządzeniu o ustanowieniu obszaru ograniczonego użytkowania oraz szkody wynikające w emisji hałasu byłoby zresztą sztuczne.

Z powyższych rozważań wynika, że przedstawione przez Sąd Okręgowy zagadnienie prawne nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) postanowił, jak w sentencji.